

**Міністерство культури та інформаційної політики України
Національний заповідник «Замки Тернопілля»**

**ТЕЗИ
КРУГЛОГО СТОЛУ**
на тему:

*«Берестейська унія: історія,
наслідки, уроки»*

*(з нагоди 425 річниці укладення Берестейської унії,
згідно постанови Верховної Ради України
від 16 грудня 2020 № 1092-IX
«Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2021 році»)*

**22 жовтня 2021 р.
м. Збараж**

Активация Windows
Перейдіть до розділу

5. Львівсько-Архієпархіальні Відомості. – 1901. – ч. I. – 20.02. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://sheptytsky.com.ua/wp-content/uploads/2020/11/1901_compressed.pdf
6. Львівсько-Архієпархіальні Відомості. – 1907. – ч. X. – 6.09.
7. Львівсько-Архієпархіальні Відомості. – 1908. – ч. V. – 20.05.
8. Свобода. – 1908. – №41. – 8.10.
9. Шематизм всего клира греко-католицької Митрополичої Архієпархії Львівської на рік 1909. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16350/edition/14722/content>
10. Шематизм всего клира греко-католицької Митрополичої Архієпархії Львівської на рік 1910. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16351/edition/14735/content>.
11. Львівсько-Архієпархіальні Відомості. – 1911. – ч. III. – 23.03..
12. Бережанська Земля. Т. 3. Книга пам'яті. / Ред.-упорядник Василь Савчук. – Тернопіль: Збруч, 2006.
13. Свобода – 1914. – №2. – 8.01.
14. Львівсько-Архієпархіальні Відомості. – 1916. – ч. IX. – 31.10.
15. Бережанська Земля. Історично-мемуарний збірник. / Комітет «Видавництва Бережани». – Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1970.
16. Тернопільсько-Зборівська архієпархія УГКЦ. Парафії, монастирі, храми. Шематизм. – Тернопіль: ТОВ «Новий колір», 2014.
17. Перший шематизм Торонтонської Української Католицької Єпархії. 1948–1963. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/.pdf>.
18. Бережанська гімназія. Сторінки історії. Ювілейна книга. / Упорядник і відповід. ред. Надія Волинець. – Тернопіль: Джура, 2007.
19. Свобода. – 1966. – №110. – 16.06.
20. Богдана Ревера. Добродійна діяльність української інтелігенції у Галичині (За матеріалами часопису «Руслан» (Львів, 1897–1914 рр.)).
21. Львівсько-Архієпархіальні Відомості. – 1919. – ч. 1. – 20.01.
22. Львівські вісті. – 1942. – №39. – 22.02.
23. Сколівщина в 1918-1943-х рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://skole.com.ua/uk/papers/63-skolehistory/280-1918-1943.html>.
24. Львівсько-Архієпархіальні Відомості. – 1924. – ч. IV. – 5.11.
25. Львівські Архієпархіальні Відомості. – 1942. – ч. 6.
26. Земля. Тижневик українських с/г робітників у Німеччині. – 1944. – №10. – 19.11.
27. Дерев'яні церкви Західної України. Верхнє Синьовидне [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://decerkva.org.ua/ver_syniovydne.html.

Мороз Володимир Романович
м. Львів

БЕРЕСТЕЙСЬКЕ ПОЄДНАННЯ В КОНТЕКСТІ УНІЙНИХ ЗМАГАНЬ КИЇВСЬКОЇ ЦЕРКВИ ВІД ЧАСІВ ХРЕЩЕННЯ РУСИ

Християнство почало ширитися на теренах сучасної України до офіційного хрещення великим київським князем св. Володимиром у 988 р. і до хрещення св. княгині Ольги. Південь України був органічною частиною пізньоантичного християнського світу, а далі Русь-Україна стала частиною середньовічного християнського світу.

Свого часу історик о. Ісидор Нагаєвський зауважив, що в нас, швидше, ніж в інших слов'ян, у Церкві розвинулося вшанування пам'яті св. Братів з Солуня: Кирила і Методія [Нагаєвський, с. VIII–X]. В історичній літературі країн Східної Європи багато писано про цих св. братів, але менше уваги вділено тому, що в своїй діяльності вони виявили вірність ідеї єдності Церкви. Правовірність св. Методія папи потверджували тричі. У ті часи православ'я, як сепарованого від католицизму, просто не існувало; як і католицизму, сепарованого від православ'я.

Хрещення Руси-України в Києві у 988 р. відбулося під символом її благословення мощами св. папи Климента: частину їх Володимир привіз з Херсонесу, а чесну главу папи-мученика йому подарував папа. Про відкритість Києва до Заходу за св. Володимира свідчить

і те, що 1001 р. його відвідали легати папи Сильвестра II і послы імператора Оттона III з метою переговорів щодо створення союзу християнських володарів Європи.

У 1011 р. дружину св. Володимира Анну, а в 1015 р. і самого володаря Русі-України, поховали в каплиці св. Климента у Десятинній церкві. Там же св. Володимир велів похоронити свого сина Ізяслава (+1001 р.) та онука Всеслава Ізяславича (+1003 р.). У 1044 р. туди перенесуть останки Ярополка та Олега Святославичів.

Показовим є те, що у відкритості до Сходу і Заходу св. Володимир не був першим: хан/князь Болгарії Борис I (Михайло), за якого 864 р. хрестилася ця країна-сусідка Русі, у 866 р. узагалі просив Ап. Престол в Римі про призначення патріарха. «Велика схизма» 1054 р. безпосередньо не зачепила Русь-Україну. Митрополитом у Києві в 1051–1055 рр. був св. Іларіон – подвижник Києво-Печерського монастиря, чию печеру згодом зайняв св. Антоній Печерський. Св. Іларіон є автором декларації ідентичності тодішньої Київської Церкви: трактату «Слово про Закон і благодать». І варто пам'ятати, що ця декларація постала на тлі опозиції Константинополю, а не Римові.

У княжі часи Печерський монастир був осередком духовності, що опонував впливу митрополитів-греків. Серед великих київських князів, які були близькими до цієї обителі, показовою є історія Ізяслава Ярославича (1054–1068, 1069–1073, 1077–1078/1078). Він часто відвідував св. Теодосія і слухав його повчання. Коли Ізяслава прогнали рідні брати Святослав і Всеволод, а перший з них зайняв великокняжий престол, то св. Теодосій, як це демонструє Києво-Печерський Патерик, сміливо докоряв йому і радив повернути трон брату: *«Чого може, благий владико, досягти гнів наш проти твоєї влади? Але, належить нам викривати [вас] і наставляти вас на спасіння душі. І вам належить те слухати!»* [2, с.8].

Годі уявити, щоб десь у XV–XIX ст. чернець або навіть єпископ сказав щось подібне московському царю. Московського патріарха Філарета (1566–1568/1569), який опонував Івану Лютому, з наказу царя задушив Малюта Скуратов-Бельський. Останнього, за повідомленням 1577 р.: *«по указу великого князя его поминают в церквах и до днесь»* [Штаден]. Натомість модель, прийнятна для св. Теодосія, знаходить аналогії на Заході.

Ізяслав Ярославич шукав допомогу, в польського князя Болеслава та імператора Священної Римської Імперії Генріха IV. Але поляки його пограбували, а імператора підкупили брати... Правду князь знайшов у Ап. Престоли. Папа Григорій VII 17.IV.1075 р. написав лист зі словами: *«Дмитру (ім'я надане при хрещенні Ізяславу), королю руському, і королеві, дружині його... Ваш син під час відвідування Апостольського престолу хотів отримати королівство як дар святого Петра з наших рук... Ми зійшли до його прохань і прагнень, оскільки вони здалися справедливими, і, крім того, з огляду на вашу згоду, передали йому управління вашим королівством як частиною володінь святого Петра»* [4, с. 5-6].

Папа коронував у Римі Ізяславового сина Ярополка і його дружину Гертруду. Ось до цього князя Ізяслава і був близький та його права обстоював св. Теодосій Печерський.

Знанням з історії є «ходіння в Каноссу», але малознаним є те, що туди ходив не тільки імператор Генріх IV 1077 р., а й його дружина Євпраксія Всеволодівна 1093 р. – небога великого князя Ізяслава, рідна сестра Володимира Мономаха. Саме папа й церковні суди захистили її честь проти брутального Генріха. Євпраксія повернулася до Києва, пішла у монастир св. Андрія і похована в соборі Успіння Печерського монастиря. Ці події – черговий приклад того, що вірним Київської Церкви княжих часів не був притаманний комплекс ізоляціонізму.

Трагічного удару Русі-Україні завдала монголо-татарська навала 1237–1241 рр. Князь Данило тоді тільки закріпив свою владу в обширному князівстві після боротьби за престол. У 1239/1240 р. під його правління перейшов Київ. І все ж, князь був змушений їхати до хана Батия та визнати залежність. Водночас державець шукав союзників проти орди і природним чином звернув свій погляд на захід.

Навала монголо-татар спонукала Ап. Престол шукати рішень, щоб зупинити їх. Це питання розглядали на I Ліонському соборі, 24.VI–17.VII.1245 р. За повідомленнями «Великої хроніки» Метью Паризького та «Буртонських анналів» у соборі брав участь асп.

(митрополит) Петро з Русі, який надав папі Інокентію IV (1243–1254) інформацію про татар. Швидше всього цей архиєрей – галицький владика Петро, соратник князя Данила.

Тоді ж почалися спроби вирішити проблему татарських нападів дипломатичним шляхом. Одним з папських легатів до монголів був францисканець Плато да Карпіні. Він наприкінці 1245 р., коли Данило їздив у Сарай, зустрівся з його братом-співправителем Васильком, а відтак вирушив на Волинь, де, швидше всього у Володимирі, прочитав руським єпископам буллу папи та закликав до єдності з Ап. Престолом. Відповіді єпископи тоді не дали, але дорогою до ставки хана да Карпіні зустрівся з Данилом. Згодом володар відіслав ігумена Григорія як посланця до папи в Ліон. Почалося листування між папською Курією та княжим двором.

У цій комунікації Данило просив папу про допомогу проти монголо-татар, а папа закликав до відновлення єдності Церкви. На жаль, європейські володарі не відгукнулися на заклики римського понтифіка і українці фактично залишилися із монголо-татарами.

Наступний шанс справа порозуміння отримала тоді, коли Данило, як тесть угорського короля Бели IV (1235–1270), взяв участь у боротьбі за австрійську спадщину і за посередництвом тестя ж таки відновив спілкування з Ап. Престолом. У 1253 р. папа закликав християн Чехії, Моравії, Сербії, Помор'я і Пруссії організувати хрестовий похід проти татар. До князя Данила прибули два посольства від папи. У грудні 1253 – січні 1254 рр. папський легат коронував князя Данила короною. Як зафіксовано у літописі: «*Він, отож, прийняв вінець од Бога, од Церкви Святих апостолів, від престолу святого Петра, і від отця свого, Папи [І]нокентія, і від усіх єпископів своїх*» [1, с. 413].

Коронація Данила була викликом монголо-татарам, але допомога проти них із заходу не надійшла. Данило і Василько перед небезпекою руйнації уже не князівства, а королівства Русі військом темника Бурундая, змушені були на його вимогу зруйнувати всі твердині, крім стольного Холма. Королівський титул Данило зберіг, але відносини з Ап. Престолом, наскільки знаємо, призупинив. У 1257 р. римо-католицький любушський єпископ отримав від папи підтвердження своєї юрисдикції на землях Русі: тобто, унійна єрархія у державі короля Данила зникла. Хоча є підстави стверджувати, що зерно єдності лишилося живим.

Показовим у цьому плані є одне місце зі списку «Кормчої Книги» з XIII ст. Серед актів у ній вміщені постанови Халкедонського собору, в т. ч. канон 28: «*Єпископ Нового Риму нехай насолоджується тією ж честю, що й єпископ Старого Риму з огляду на скасування [західної] Імперії. З цієї причини [митрополити] Понту, Азії і Тракії, як також єпископи варварів будуть висвячуватися єпископом Константинополя*». І от біля цього канону, як зауважив Микола Чубатий, у списку Кормчої стоїть показове зауваження: «*той канон неважний, бо його не потвердив папа Лев*» [14, с. 44]. Після цього з часів Данила пройшло майже два століття, поки запал до втілення ідеї єдності Церкви на землях Русі-України проявився з новою силою. Спробою втілити заповідь «щоб усі були одно» стала Флорентійська унія 1439 р.

Флорентійському поєднанню сприяли як релігійні, так політичні обставини. Останні були особливо важливі, бо саме вони у попередні століття перешкоджали порозумінню. Справді, якщо патріарх Йосиф II та аєп. Віссаріон Нікейський прагнули поєднання з релігійних мотивів, то Іоанн VIII Палеолог виступив за унію через загрозу з боку турків-османів. Унія була укладена 6.VI.1439 р. в час понтифікату Папи Євгенія IV (1431–1441) і доленосним для Русі-України стало те, що її підписав київський митрополит Ісидор (+1463). У той час митрополити уже перебували в Москві і цар Василій II Темний (1425–1462) перед виїздом до Італії забороняв Ісидору укладати угоди з латинянами. Коли той уклав – підписав унію (союз) – і повернувся, московити спротивилися. Цар вирішив, що має повноваження позбавити митрополита сану і з допомогою частини синоду відправив його до монастиря «спокутувати гріхи». Ісидора відпустили тоді, коли у Москві переконалися, що й Константинопольський патріарх підписав акт єдності.

У Києві князь Олелько Володимирович (1441/1443–1454) підтримав Ісидора і закликав осісти у давній столиці Русі. Аналогічно підтримку висловив князь Юрій у Смоленську. Але

через труднощі митрополит, зрештою, повернувся до Риму. Як відзначав історик Анатоль Левицький: «Так ніхто сильніше, як саме латинські єпископи спаралізували значною мірою діяльність Ісидора» [18, с. 31]. Солідарним у неприйнятті унії Київської Церкви з Ап. Престолом виявився польський король Казимир Ягеллончик. Тодішня світська влада з ним на чолі прагнула не тієї унії, яка зберегла б східний обряд, а такої, що мала перевести Русь на обряд латинський. Британський історик Церкви та візантиніст Джозеф Гілл теж писав:

«Попри те, що латинська єрархія відмовилася визнати його [Ісидора] статус легата, для русинів він і далі був законним митрополитом. [...] 22 березня 1443 р. [польський та угорський король] Володислав видав у Буді указ, яким надав русинам Польщі та Угорщини рівні права з латинянами. [...] На жаль, невдовзі по тому Володислав занинув у битві при Варні (10 листопада 1444 р.) і цей декрет так ніколи й не втілювався в життя. В об'єднаній Польсько-Литовській державі під орудою його наступника Казимира переважало інше ставлення до унії, яке передбачало навернення русинів на латинський обряд» [7, с. 362-363].

Лише явне зміцнення Московської Церкви на тлі падіння Константинополя 1453 р. змусило Казимира переглянути позицію. На прохання короля папа Пій II призначив митрополитом Київським Ісидорового учня Григорія II Болгариновича (1458–1473). У Москві натомість провели собор 1459 р., де зреклися Григорія і підтвердили Іону. Давня Київська митрополія була розділена. Її українсько-білоруська частина залишилася в єдності з Ап. Престолом, а Московська – поза. Митрополити Григорій II Болгаринович (1458–1473), його наступник Мисаїл Пструч (1474–1480) перебували у єдності з Вселенською Церквою. Починаючи з митрополита Спиридона (1475–1481), призначеного з Константинополя як альтернативного для Мисаїла, єдність була порушена. Окремо слід згадати прикру долю єпископа Макарія, якого папа Каліст III у 1458 р. призначив після відходу Ісидора на катедру Галича, але який не зміг здійснювати своє служіння через перешкоди з боку світської влади і римо-католицьких кіл, тож служив в Угорському королівстві, у Трансільванії. Можливо, владики Макарій – ще одна ланка зв'язку і ширення унійної ідеї на українських землях.

Останнім київським митрополитом, який виявляв вірність Флорентійській унії, був Йосиф I Болгаринович (1498–1501). За твердженням історика Мукачівської єпархії о. Михайла Лучкая, наступник Луки, перший відомий з писемних джерел мукачівський єпископ Йоан, «підтримав канони Флорентійського синоду і закликав [тобто, поминав] Йосифа Київського та Ніфонта (1486–1488, 1497–1498, 1502) – патріарха константинопольського» [9, с. 195]. Тобто, це була спроба втілення ідеї єдності і з Константинополем, і з Римом.

Константинопольський патріархат, який був поневолений турками, не міг бути повноцінною активною духовною опорою Церкви руського народу, підкореного сусідми-католиками – поляками. Київська митрополія упродовж XVI ст. втрачає свої позиції, єпископські катедри і монастирі влада передавала навіть світським людям, а очолив її, зрештою, митрополит Онисифор Дівочка (1579–1589), якого звинувачували в тому, що був двічі одружений. Його патріарх змушений був суспендувати і призначити нового митрополита – Михайла Рагозу (1589–1599). На чолі з останнім ієрархи Київської митрополії, розуміючи кризу, обрали шлях радикальної і глибокої реформи через відновлення єдності з Ап. Престолом. Показово, що у 1596 р., як і в 1439-му, не йшлося про жодне створення якоїсь нової церковної організації. Церква, відома тепер як УГКЦ, не виникла у 1596 р., а тільки уклала союз (унію) з Апостольською Столицею в Римі. Берестейське поєднання, як повідомляли ієрархи папу Климента VIII в листі від 22(12).VI.1595 р., було виразом і результатом того, що вони «[...] рішилися за допомогою Господа Бога, приступити до згоди і єдності, яку мала Східна Церква зі Західною і котру наші предки заключили на Флорентійському соборі, щоб, проживаючи в цій святій Згоді, під зверхністю і послухом Вашої Святости, ми могли єдиними устами і єдиним серцем славити і хвалити пречесне й величне ім'я отця, і Сина, і Святого Духа» [Основні документи, 63].

Саме ця Церква, відома тепер як УГКЦ, зберегла неперервну лінію єпископських свячень Київської Церкви з княжих часів. Подальші прагнення першого поунійного

покоління у Київській митрополії передають слова одного з промоторів ідеї єднання, митрополита 1613–1637 рр. Йосифа Веляміна Рутського, писані у січні 1605 р.: «Для того, щоб знайти лік треба передусім знати причину недуги. Наше нещастя походить з двох причин: перша це брак науки у наших провідників, а друга – брак досконалості і святості життя» [3, с. 372].

Джерела і література

1. Літопис Руський. Київ 1989.
2. Патерик Києво-Печерський, слово 8 // Ізборник (litopys.org.ua/paterikon/paterikon.htm).
3. Рутський Йосиф Велямин. Виклад одного русина про виправлення устрою в грецькому обряді // Записки ЧСВВ: Василянські генеральні капітули від 1617 по 1636 рік, серія 2, секція 1, т. 55. Рим – Львів 2017, с. 371-380.
4. Documenta Pontificum Romanorum historiam Ukrainae illustrantia (1075-1953), т. 1: 1075–1700. Рим 1953.
5. Epistolae Josephi Velamin Rutskyj Metropolitae Kioviensis Catholici (1613-1637) [=Записки ЧСВВ, серія 2, секція 3, т. 1]. Рим 1956.
6. Блажейовський Дмитро. Ієрархія Київської Церкви (861–1996). Львів 1996.
7. Гілл Джозеф. Флорентійський собор. Львів 2016.
8. Дворнік Френсіс. Слов'яни в європейській історії та цивілізації. Київ 2005.
9. Лучкай Михайло. Історія карпатських русинів, т. 2. Ужгород 2000.
10. Нагаєвський Ісидор. Кирило-методіївське християнство в Русі-Україні. Рим 1954.
11. Нарис історії василянського Чину святого Йосафата [=Записки ЧСВВ, серія 2, секція 1, т. 48]. Рим 1992.
12. Паславський Іван. Галицький єпископ Петро – ставленник і дипломат Данила Романовича // Український історичний журнал 5 (2013) 75-87.
13. Тимошенко Леонід. Берестейські церковні собори у жовтні 1596 р.: підготовка, склад учасників та провідники // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.) 7 (2007) 141-166.
14. Чубатий Микола. Західна Україна і Рим у XIII віці у своїх змаганнях до церковної унії // Записки Наукового Товариств ім. Шевченка, т. 123–124. Львів 1917, с. 1-108.
15. Чубатий Микола. Історія християнства на Русі-Україні, т. 1. Рим – Нью Йорк 1965.
16. Штаден Генрих. О Москве Ивана Грозного. Москва 1925.
17. Baumgarten N. Saint Vladimir et la conversion de la Russie // Orientalia Christiana. Roma 1932, т. 18.
18. Lewicki Anatol. Unia Florencka w Polsce. Kraków 1899.
19. Rath Ignác. Eparchie munkáčská od r. 1498 do nastoupení Tarasovičova r. 1634. Praha 1936.

**Новоженець Ростислав Павлович
м. Львів**

УГКЦ В ПЕРСОНАЛЯХ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ОДНІЄЇ РОДИНИ

1. Вступ

Після смерті матері я взявся за дослідження її родоводу і в результаті написав книгу "Родинний портрет в оправі часу. Родовід Лідії Новоженець із Політилів". В нашій родині виявилось чимало священників УГКЦ. Оскільки діловодство в УГКЦ було поставлено добре і в державних архівах збереглося достатньо особових справ священників – вдалось опрацювати багато важливої інформації.

2. Священники в родині.

Загалом встановлено імена понад 18 священників-родичів. З них – 8 осіб крвних (Левицькі, Чачковські, Стрельбицькі) та 10 інших (Вояковські, Слоневські, Гузари, Качали, Киричинські). Переплітаються між собою три священничих родини Левицьких.

Доля священників-родичів увібрала у себе всі прикмети УГКЦ. Здебільшого вони здійснювали душпастирську діяльність на Тернопільщині, частково Львівщині і в окремих випадках на Івано-Франківщині. Правила в церквах Галичини 170 років - від 1775 до 1945 рр. Троє (Ю. Левицький, Л. Левицький, М. Стрільбицький) з крвних були

ЗМІСТ

Бабенко Анастасія Вікторівна , науковий співробітник сектору охорони, реставрації та використання пам'яток ДКЗ «Стародавній Володимир»	1
ПАТІЙ ПОТІЙ ТА ВОЛИНЬ	
о. Олексій Боднарчук , магістр богослов'я, ліценціат догматичного богослов'я, викладач Тернопільської Вищої Духовної Семінарії імені патріарха Йосифа Сліпого, адміністратор парафії Христового Воскресіння м. Збаражі	2
ХРАМ ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ В МІСТІ ЗБАРАЖІ КРІЗЬ ПРИЗМУ СТОЛІТЬ	
Боршовська Ольга (сестра Ореста) , згромадження Сестер Службениць Непорочної Діви Марії	5
ПОСТАТЬ ЙОСАФАТИ МИХАЙЛИНИ ГОРДАШЕВСЬКОЇ НА ЗЛАМІ СТОЛІТЬ: ЖИТТЄВІ ВІХИ	
Вельгій Марія Олексіївна , молодша наукова співробітниця відділу обслуговування туристів та масово-освітньої роботи НЗ «Замки Тернопілля»	8
ЦЕРКВА СВЯТОГО АРХИСТРАТИГА МИХАЇЛА У СЕЛІ БАЗАРИНЦІ – САКРАЛЬНА СПОРУДА ХІХ СТ.	
Вознюк Оріся Анатоліївна , наукова співробітниця сектору обліку, паспортизації та наукових досліджень адміністрації Державного історико-культурного заповідника Стародавній Володимир»	10
ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПАРАФІЇ УГКЦ СВЯТОГО ЙОСАФАТА КУНЦЕВИЧА У ВОЛОДИМИРІ (ПОБУДОВА ЛЮТЕРАНСЬКОЇ КІРХИ)	
Волік Надія Володимирівна , кандидатка історичних наук, асистентка кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства ТНПУ ім. Володимира Гнатюка	12
ІСТОРІЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У КАНАДІ (1891–2021 рр.)	
Ганущак Юрій Ярославович , аспірант Інституту історії Церкви Українського католицького університету	14
УГКЦ У ПРОЦЕСАХ УТВЕРДЖЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ (1987-2014)	
Гринюка Богдан Михайлович , кандидат історичних наук, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу «Адміністрації історико-культурного заповідника «Давній Пліснеськ», м. Львів	16
ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСНУВАННЯ ХРАМУ СВЯТОГО АРХИСТРАТИГА МИХАЇЛА В МІСТЕЧКУ КОЦЮБИНЦІ	
Довгаль Марія Дмитрівна , молодша наукова співробітниця науково-дослідницького відділу НЗ «Замки Тернопілля»	19
НИКИТА БУДКА – ЦЕРКОВНИЙ ДІЯЧ, ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЄПИСКОП У КАНАДІ	
о. Євгеній Кобильник , доктор богослов'я, священник Тернопільсько-Зборівської архієпархії УГКЦ, викладач Тернопільської вищої духовної семінарії ім. Й. Сліпого	21
ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКЕ ПАРАФІЯЛЬНЕ ДУХОВЕНСТВО ГАЛИЧИНИ У	

БОРОТЬБИ ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ В КІНЦІ ХІХ СТ.	
Кіцак Володимир Миронович , доцент кафедри історії України, археології та допоміжних галузей історичних наук ТНПУ імені Володимира Гнатюка	23
УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА І ДЕПОРТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ЗАКЕРЗОННЯ	
Кукса Надія Василівна , завідувачка відділу «Суботівський історичний музей. Національний історико-культурний заповідник «Чигирин»»	25
ХРАМИ СУБОТОВА У ПРОТОКОЛІ ЄПИСКОПСЬКОЇ ВІЗИТАЦІЇ 1740 Р.	
Куцярьська Богдана Іванівна , студентка магістратури за спеціальністю «Релігієзнавство» історичного факультету ТНПУ імені Володимира Гнатюка	28
РОБОТА З МОЛОДДЮ ЯК ЗНАЧИМИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ УГКЦ	
Лобур Іван Миколайович , священник, ліценціат Східних Церковних Наук	31
ПЕРСОНА КОСТЯНТИНА ОСТРОЗЬКОГО І БЕРЕСТЕЙСЬКА УНІЯ	
о. д-р Прокопій Лотоцький ЧСВВ с. Мале Березне	35
ЙОСИФ-ВЕЛЯМИН РУТСЬКИЙ – ВЕЛЕТЕНЬ ЄДНОСТІ	
Лугова Олена Степанівна , завідувачка науково-дослідного та музейно-просвітницького відділу історико-архітектурного заповідника у м. Березани	38
ДО ІСТОРІЇ ХРАМУ ПРЕОБРАЖЕННЯ ГОСПОДНЬОГО В УРОЧИЩІ МОНАСТИРОК БІЛЯ БЕРЕЖАН	
Майба Ірина Богданівна , наукова співробітниця фондового відділу НЗ «Замки Тернопілля»	40
ОСОБИСТІТЬ ВЛАДИКИ ІВАНА ПРАШКА В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ (1914-2001). ЗБІРКА РЕЧЕЙ ВЛАДИКИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАПОВІДНИКУ «ЗАМКИ ТЕРНОПІЛЛЯ»	
Мацюк Юлія Олександрівна , аспірантка кафедри культурології та філософії Національного університету «Острозька академія», молодша наукова працівниця відділу історії Державного історико-культурного заповідника м.Дубно	43
СТОСУНКИ З УНІАТАМИ В КУЛЬТУРНО-РЕЛІГІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ КНЯЗЯ ВАСИЛЯ-КОСТЯНТИНА ОСТРОЗЬКОГО	
Мельник Ігор Михайлович , заступник завідувача науково-дослідного та музейно-просвітницького відділу державного історико-архітектурного Заповідника у м. Березани	46
СВЯЩЕННИКИ НА ЧОЛІ «ВЕСНИ НАРОДІВ» НА БЕРЕЖАНЩИНІ: ГОЛОВА ОКРУЖНОЇ РУСЬКОЇ РАДИ О. СТЕФАН ЛЕЖОГУБСЬКИЙ (С. ЖУКІВ) ТА КАПЕЛАН ЗАГОНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ О. ЄВТИМІЙ ГРОМОВИЧ (С. ПОТУТОРИ)	
Мельник Ігор Михайлович , заступник завідувача науково-дослідного та музейно-просвітницького відділу державного історико-архітектурного Заповідника у м. Березани	48
ДОВГОЛІТНІЙ ПАРОХ С. ПОТУТОРИ НА БЕРЕЖАНЩИНІ о. ЮЛІАН ЛЕВИНСЬКИЙ	

Мороз Володимир Романович , кандидат історичних наук, науковий співробітник Інституту історії Церкви Українського католицького університету	50
БЕРЕСТЕЙСЬКЕ ПОЄДНАННЯ В КОНТЕКСТІ УНІЙНИХ ЗМАГАНЬ КИЇВСЬКОЇ ЦЕРКВИ ВІД ЧАСІВ ХРЕЩЕННЯ РУСИ	
Новоженець Ростислав Павлович , Президент Благодійного Фонду «Україна Русь»	54
УГКЦ В ПЕРСОНАЛІЯХ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ОДНІЄЇ РОДИНИ	
Парацій Володимир Михайлович , старший науковий співробітник Бережанського краєзнавчого музею	57
САКРАЛЬНА ПАМ'ЯТКА БЕРЕЖАНСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО ПЕРЕДМІСТЯ: ДЕРЕВ'ЯНА МИКОЛАЇВСЬКА ЦЕРКВА	
Парацій Володимир Михайлович , старший науковий співробітник Бережанського краєзнавчого музею	61
БЕРЕЖАНСЬКІ ЦЕРКОВНІ БРАТСТВА: ІСТОРИЧНИЙ ЕСКІЗ	
Підставка Руслан Володимирович , начальник відділу туризму та охорони культурної спадщини Збараської міської ради	63
ПЕРЕВЕДЕННЯ ЗАБАРАЖА НА УНІО В 1700-у РОЦІ І «ДЗВІНИЦЯ» ЦЕРКВИ СПАСА	
о. Пантелеймон , ЧСВВ (Саламаха Михайло Петрович), Магістр історії, вчитель Бучацького Ліцею ім.Святого Йосафата	65
ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ЧИНУ СВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ КІНЦЯ ХVІІІ— ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХІХ СТ.	
Серемуля Тетяна Володимирівна , наукова співробітниця науково-дослідницького відділу НЗ «Замки Тернопілля»	71
ЗАХОРОНКА ПРИ ВОСКРЕСЕНСЬКІЙ ЦЕРКВІ МІСТА ЗБАРАЖА	
Стоцький Ярослав Васильович , історик, релігієзнавець, журналіст, літератор, громадський діяч, член НСЖУ, доктор гуманістичних та історичних наук, професор кафедри психології Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя	74
ДЕТЕРМІНІЗМ БЕРЕСТЕЙСЬКОЇ УНІЇ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ	